

Козинець О.Г., к.і.н., доцент, зав. кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права юридичного факультету ННІ права і соціальних технологій ЧНТУ

Злочини і покарання за Салічною правдою франків

Салічна Правда являє невеликий кодекс судочинства, з переважанням статей кримінального права, особливо багато говориться в ній про різні види крадіжок і насильств. У визначенні покарань за різні проступки помічається м'якість щодо вільних і жорстокість щодо рабів і напіввільних.

Це пояснюється тим, що ранньофеодальне право можна назвати «правом привілеєм», що закріплює соціальну, політичну, економічну нерівність різних станів та ієрархічну систему ранньофеодального суспільства. Воно наділяло правами та привілеями великих землевласників, впливових сановників та інші привілейовані стани, а непривілейовані верстви в свою чергу, здебільшого, обтяжувались обов'язками. Праву були характерні архаїчність та вагомий вплив релігійних норм на нього.

Предметом дослідження в даній статті є правова природа категорії «злочин» та «покарання» за Салічною правдою.

Мета дослідження – з'ясувати характерні види злочинів та покарань.

Під злочином у Салічній правді розуміється образа, шкода, заподіяна особі чи майну, а також порушення «королівського миру». Відповідно під покаранням розуміється відшкодування за образу, за шкоду, своєрідний відкуп від можливої помсти із боку скривдженого чи його родичів. А також штраф, що сплачується за порушення «Королівського миру».

Для злочинів і покарань за Салічною правдою характерні такі риси:

1. Як правило, кровна помста й вигнання з общини у вигляді основного засобу примусу при первіснообщинному ладі заміняються системою штрафів:

а) якщо вбивця над змозі сплатити штраф за вбивство, то він розпачується своїм життям;

б) найближчі родичі беруть долю у сплаті «вергельду» (штрафу) і в його одержанні;

в) у випадку оголошення людини поза законом, вона підлягає вигнанню із общини з заборонаю будь-кому приймати її.

2. Розмір штрафу встановлюється в залежності від соціального й правового стану злочинця й постраждалого, а також від статі й віку постраждалого. Там, де для раба передбачалася страта, вільна людина сплачувала штраф.

3. Салічна правда не встановлює загальних принципів для кваліфікації злочинів і призначень покарань.

Проте аналіз її статей дозволяє виділити деякі загальні принципи:

а) суб'єктами злочинів були не лише вільні, але й залежні люди (лити) й раби;

б) відповідальність перед королем за порушення «Королівського миру» наступала із 12-ти річного віку;

в) покарання, як правило, не залежало від провини й призначалося лише за кінцевий результат дії, яка спричинила шкоду особі чи майну.

4. Завертає увагу надмірна тяжкість матеріального покарання.

Аналіз Салічної правди дозволяє виділити такі види злочинів й покарань:

1. Злочини проти особи, до яких відносяться убивства, зґвалтування, нанесення каліцтва, обмова, образа, викрадення вільних людей, зазіхання на честь, гідність й свободу.

2. Злочини проти власності, серед які особлива увага приділяється крадіжці, пограбуванню, підпалу й заподіянню шкоди майну.

3. Злочини проти порядку відправлення правосуддя: неявка до суду, лжесвідчення й ін.

4. Порушення приписів короля.

Основний текст Салічної правди не зазначав для вільних такого виду покарання як страта, членоушкодження й тілесні покарання. Страта, членоушкодження (кастрація), тілесні покарання (удари кийком) застосовувалися лише до рабів. Страта в найбільшніх формах застосовувалася й при придушенні повстань селян. Казуїстичний характер Салічної правди виключав чіткі формулювання загальних положень, котрі стосувалися б усіляких злочинних дій. Але із аналізу ряду конкретних складів злочину, виділених у Салічній правді, можна зробити висновок, що у франків уже існували поняття форми провини - наміру й необережності, замах на злочин, співучасть, обставини, які обтяжують чи пом'якшують покарання.

Так, основна увага в Салічній правді приділена злочинам й покаранням. Під злочином у Салічній правді розуміється образа, шкода, заподіяна особі чи майну, порушення «королівського миру». Відповідно під покаранням розуміється відшкодування за образу, за шкоду, своєрідний відкуп від можливої помсти із боку скривдженого чи його родичів. А також штраф, що сплачується за порушення «Королівського миру».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глиняный В.П. История государства и права зарубежных стран: Учеб.пособие. – Харьков, Издательство «Норма»,2001. – 830 с.
2. Ильин А.В., Морозова С.А. Из истории права. – СПб., «Право» 1996.– 745.
3. История государства и права зарубежных стран: В 2-х т./ Под ред. проф. Крашенинниковой Н.А. и проф. Жидкова О.А. – М.: Издательская группа “НОРМА-ИНФРА”. – 2001. – Т. 1. – 624 с.
4. Кузьминець О., Калиновський В., Дігтяр П. Історія держави і права заруб.кр. - К.: Україна, 2000. - 429 с.
5. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. – Харків: Право, 1999. – 636 с.